CHAPTER – 8

'सयानी बुआ'

- बुआजी का नाम वास्तव में 'सयानी' था या उनके अत्यधिक चतुर और अनुशासित स्वभाव के कारण लोग उन्हें सयानी कहते थे, यह लेखिका भी नहीं जानती थीं. वे बचपन से ही समय की बेहद पाबंद, सामान संभालकर रखने में निपुण और व्यवस्था की कायल थीं. (ബുവാജിയുടെ യഥാർത്ഥ പേര് 'സയാനി' (ബുദ്ധിമതി/പ്രാപ്തിയുള്ളവൾ) എന്നായിരുന്നോ അതോ അവരുടെ അച്ചടക്കവും കാര്യപ്രാപ്തിയും കണ്ട് ആളുകൾ അങ്ങനെ വിളിച്ചതാണോ എന്ന് എഴുത്തുകാരിക്കപോലും അറിയില്ലായിരുന്നു. കുട്ടിക്കാലം മുതലേ അവർ കടുത്ത സമയനിഷ്ഠ പാലിക്കുകയും സാധനങ്ങൾ സൂക്ഷിച്ചുവെക്കുന്നതിൽ മിടുക്കി ആകുകയും ചെയ്തിരുന്നു.)
- वे किसी वस्तु को पूरी तरह नष्ट होने तक इस्तेमाल करती थीं; जैसे उन्होंने चौथी कक्षा में जो रबड़ खरीदी थी, उसे नौवीं कक्षा में आकर समाप्त किया. (ഏതൊരു സാധനവും പൂർണ്ണമായും തീരുന്നതുവരെ അവർ അത് ഉപയോഗിക്കുമായിരുന്നു; ഉദാഹരണത്തിന്, നാലാം ക്ലാസിൽ പഠിക്കുമ്പോൾ വാങ്ങിയ റബ്ബർ ഒൻപതാം ക്ലാസിൽ എത്തിയപ്പോഴാണ് അവർ ഉപയോഗിച്ച് തീർത്തത്.)
- बुआजी के घर का सारा काम एक निश्चित नियम और समय सारिणी के अनुसार होता था, मानो सब इंसान नहीं बल्कि मशीनें हों. सुबह ठीक पाँच बजे उठने से लेकर, टहलने, चाय, पढ़ाई, नहाने और भोजन करने का समय पूरी तरह तय था. यहाँ तक कि कपड़े भी वही पहनने होते थे जो बुआजी निकाल कर देती थीं. (ബുവാജിയുടെ വീട്ടിലെ എല്ലാ കാര്യങ്ങളും കൃത്യമായ സമയവിവരപ്പട്ടിക അനുസരിച്ചാണ് നടന്നിരുന്നത്, അവിടെയുള്ള മനുഷ്യരെല്ലാം യന്ത്രങ്ങളെപ്പോലെയായിരുന്നു. രാവിലെ കൃത്യം അഞ്ചുമണിക്ക് എഴുന്നേൽക്കുന്നത് മുതൽ ഉലാത്താൻ പോകുന്നതും, ചായ കുടിക്കുന്നതും, പഠിക്കുന്നതും, കുളിക്കുന്നതും, ഭക്ഷണം കഴിക്കുന്നതുമെല്ലാം കൃത്യസമയത്തായിരുന്നു. ബുവാജി എടുത്തു കൊടുക്കുന്ന വസ്ത്രങ്ങൾ മാത്രമേ ധരിക്കാൻ അനുവാദമുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ.)
- बुआजी की गृहस्थी को पंद्रह वर्ष बीत चुके थे, फिर भी उनका सारा सामान और बर्तन बिलकुल नए जैसे चमकते थे क्योंकि वे स्वयं खड़ी होकर बर्तनों की सफ़ाई करवाती थीं. उन्हें तोड़-फोड़ से सख्त नफ़रत थी; एक बार एक पाँच आने की सुराही तोड़ देने पर उन्होंने एक छोटे नौकर को बहुत बुरी तरह पीटा था. (ബുവാജിയുടെ വിവാഹം കഴിഞ്ഞിട്ട് 15 വർഷമായെങ്കിലും വീട്ടിലെ

സാധനങ്ങളും പാത്രങ്ങളും കണ്ടാൽ ഇന്നലെ വാങ്ങിയതുപോലെ തോന്നുമായിരുന്നു, കാരണം അവർ അടുത്തുനിന്ന് തന്നെയാണ് പാത്രങ്ങൾ കഴുകിച്ചിരുന്നത്. സാധനങ്ങൾ പൊട്ടിക്കുന്നതിനോട് അവർക്ക് കടുത്ത വെറുപ്പായിരുന്നു; ഒരിക്കൽ അഞ്ചണയുടെ ഒരു മൺകൂജ (സുരാഹി) പൊട്ടിച്ചതിന് ഒരു ചെറിയ വേലക്കാരൻ കുട്ടിയെ അവർ ക്രൂരമായി തല്ലിയിരുന്നു.)

- लेखिका के पिताजी सयानी बुआ के अनुशासन के बहुत बड़े प्रशंसक थे. जब उन्होंने लेखिका को पढ़ाई के लिए बुआजी के पास भेजने का प्रस्ताव रखा, तो लेखिका ने पहले साफ़ मना कर दिया, लेकिन पिताजी के समझाने, डाँटने और दुलारने पर वे राजी हो गई. (എഴുത്തുകാരിയുടെ അച്ഛൻ ബുവാജിയുടെ അച്ചടക്കത്തിന്റെ വലിയൊരു ആരാധകനായിരുന്നു. എഴുത്തുകാരിയെ പഠനത്തിനായി ബുവാജിയുടെ അടുത്തേക്ക് അയക്കാൻ അച്ഛൻ തീരുമാനിച്ചപ്പോൾ എഴുത്തുകാരി ആദ്യം അത് പൂർണ്ണമായും നിരസിച്ചു, എന്നാൽ അച്ഛൻ സ്നേഹത്തോടെയും ദേഷ്യത്തോടെയും നിർബന്ധിച്ചപ്പോൾ ഒടുവിൽ സമ്മതിക്കേണ്ടി വന്നു.)
- बुआजी की पाँच वर्ष की एक बेटी थी जिसका नाम अन्नू था. बुआजी के अत्यधिक कड़े अनुशासन और अज्ञात भय के साए में रहने के कारण वह इतनी छोटी उम्र में ही बच्चों जैसी चहचहाहट और उल्लास खोकर 'प्रौढ़' (बड़ी) जैसी गंभीर हो गई थी. (ബുവാജിക്ക് അന്നു എന്ന് പേരുള്ള അഞ്ചു വയസ്സുള്ള ഒരു മകളുണ്ടായിരുന്നു. ബുവാജിയുടെ കടുത്ത അച്ചടക്കവും എപ്പോഴും ഉള്ളിലുള്ള ഒരുതരം പേടിയും കാരണം ആ ചെറിയ പ്രായത്തിൽത്തന്നെ കുട്ടികളുടെ ചിരിയും കളിചിരികളും നഷ്ടപ്പെട്ട് അവൾ ഒരു മുതിർന്ന ആളെപ്പോലെ ഗൗരവക്കാരിയായി മാറിയിരുന്നു.)
- बुआजी की अत्यधिक सतर्कता और खाने-पीने पर कड़े नियंत्रण (कंट्रोल) के बावजूद अन्नू बीमार हो गई और उसे लगातार बुखार रहने लगा. लेखिका को लगता था कि अन्नू को बीमारी का ज्वर नहीं बल्कि बुआजी के डर का ज्वर ग्रस रहा है. (ബുവാജിയുടെ കടുത്ത ജാഗ്രതയും ഭക്ഷണനിയന്ത്രണങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും അന്നുവിന് കടുത്ത പനി ബാധിച്ചു. അന്നുവിന്റെ ശരീരത്തിൽ ഓടുന്നത് പനിയുടെ അണുക്കളല്ല, മറിച്ച് ബുവാജിയോടുള്ള പേടിയുടെ അണുക്കളാണെന്നാണ് എഴുത്തുകാരിക്ക് തോന്നിയത്.)
- एक महीने तक उपचार के बाद भी जब बुखार नहीं उतरा, तो डॉक्टरों ने सलाह दी कि बच्ची को प्रसन्न रखने के लिए पहाड़ पर ले जाया जाए. डॉक्टर ने यह भी साफ़ कह दिया कि माँ (बुआजी) का साथ रहना बच्ची के स्वास्थ्य के लिए ठीक नहीं होगा. (ഒരു മാസത്തെ ചികിത്സയ്ക്ക് ശേഷവും പനി മാറാതിരുന്നപ്പോൾ, കുട്ടിയെ സന്തോഷിപ്പിക്കാനായി ഏതെങ്കിലും മലമ്പ്രദേശത്തേക്ക് കൊണ്ടുപോകാൻ ഡോക്ടർമാർ നിർദ്ദേശിച്ചു. അമ്മ (ബുവാജി) കുട്ടിയുടെ കൂടെ ഉണ്ടാകുന്നത് കുട്ടിയുടെ ആരോഗ്യത്തിന് നല്ലതല്ലെന്നും ഡോക്ടർ വ്യക്തമാക്കി.)

- बुआजी ने डॉक्टर की राय के सामने आनाकानी तो की, पर वे मना नहीं कर सकीं. अन्नू को पहाड़ भेजने के लिए कपड़ों, जूतों और बर्तनों की लंबी लिस्ट बनाई गई. बुआजी ने अपने पति (भाई साहब) को सख्त हिदायत दी कि कोई सामान खोना या टूटना नहीं चाहिए, विशेषकर सात रुपए की सिलाई वाली फ्रॉक और पचास रुपए के प्यालों का सेट. (ബുവാജി ആദ്യം ഇതിനോട് വിമുഖത കാണിച്ചെങ്കിലും ഡോക്ടറുടെ നിർദ്ദേശത്തെ എതിർക്കാൻ അവർക്കായില്ല. അന്നുവിന് കൊണ്ടുപോകാനായി വസ്ത്രങ്ങളുടെയും പാത്രങ്ങളുടെയും വലിയൊരു ലിസ്റ്റ് തന്നെ തയ്യാറാക്കി. ഒരു സാധനവും നഷ്ടപ്പെടുകയോ പൊട്ടുകയോ ചെയ്യരുതെന്ന് അവർ ഭർത്താവിന് കർശന നിർദ്ദേശം നൽകി, പ്രത്യേകിച്ച് തയ്യൽക്കൂലി ഏഴു രൂപയായ ഫ്രോക്കും, അമ്പതു രൂപയുടെ ചായക്കപ്പ് സെറ്റും.)
- अन्नू की विदाई के समय बुआजी उसे गले लगाकर रो पड़ीं, जिसे देखकर लेखिका को पहली बार अहसास हुआ कि उनकी इस भयानक कठोरता के पीछे कहीं ममता और कोमलता भी छिपी है. (അന്നു യാത്ര തിരിക്കുമ്പോൾ ബുവാജി അവളെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു കരഞ്ഞു. അവരുടെ ഈ കടുത്ത കാഠിന്യത്തിന് പിന്നിൽ എവിടെയോ ഒരു അമ്മയുടെ സ്നേഹവും അലിവും ഒളിഞ്ഞിരിപ്പുണ്ടെന്ന് എഴുത്തുകാരിക്ക് അപ്പോഴാണ് മനസ്സിലായത്.)
- पहाड़ जाने के बाद भाई साहब रोज़ पत्र भेजते थे और बुआजी भी रोज़ जवाब में अपनी हिदायतें दोहराती थीं. लेकिन एक महीने बाद, जब लगातार तीन दिन तक भाई साहब का कोई पत्र नहीं आया, तो बुआजी अत्यधिक चिंतित हो उठीं और रात भर बुरे सपने देखकर रोती रहीं. (മലപ്രദേശത്തു പോയതിനു ശേഷം ഭർത്താവ് ദിവസവും കത്തയക്കുമായിരുന്നു, ബുവാജി തിരിച്ച് നിർദ്ദേശങ്ങൾ അടങ്ങിയ കത്തുകളും അയച്ചു. എന്നാൽ ഒരു മാസത്തിന് ശേഷം തുടർച്ചയായി മൂന്ന് ദിവസം കത്തുകളൊന്നും വരാതിരുന്നപ്പോൾ ബുവാജി അത്യധികം വ്യാകുലപ്പെടുകയും രാത്രിയിൽ ദുസ്വപ്നങ്ങൾ കണ്ട് കരയുകയും ചെയ്തു.)
- चौथे दिन जब भाई साहब का पत्र आया, तो बुआजी ने काँपते हाथों से उसे खोला. पत्र की शुरुआती पंक्तियाँ जैसे–"यह संसार नश्वर है", "इतनी हिदायतों और सतर्कता के बावजूद मैं उसे नहीं बचा सका"–पढ़ते ही बुआजी ने समझा कि उनकी बेटी अन्नू अब इस दुनिया में नहीं रही और वे सिर पीटकर चीख-चीखकर रोने लगीं. (നാലാം ദിവസം കത്ത് വന്നപ്പോൾ ബുവാജി വിറയ്ക്കുന്ന കൈകളോടെ അത് തുറന്നു വായിച്ചു. "ഈ ലോകം നശ്വരമാണ്", "ഇത്രയധികം ജാഗ്രത പുലർത്തിയിട്ടും എനിക്ക് അവളെ രക്ഷിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല" എന്നൊക്കെയുള്ള കത്തിലെ ആദ്യ വരികൾ വായിച്ചതും തന്റെ മകൾ അന്നു മരിച്ചുപോയി എന്ന് കരുതി ബുവാജി തലയിലടിച്ചു നിലവിളിക്കാൻ തുടങ്ങി.)
- जब भयभीत लेखिका ने हिम्मत करके पत्र का अंतिम हिस्सा पढ़ा, तो वास्तविकता कुछ और ही निकली. भाई साहब ने लिखा था कि कल उनके हाथ से गिरकर बुआजी के प्यारे पचास रुपए वाले

सेट के दो प्याले टूट गए हैं और अन्नू बिलकुल ठीक है. (ഭയന്നുപോയ എഴുത്തുകാരി ധൈര്യം സംഭരിച്ച് കത്തിന്റെ അവസാന ഭാഗം വായിച്ചപ്പോഴാണ് യഥാർത്ഥ കാര്യം മനസ്സിലായത്. ഇന്നലെ തന്റെ കൈയിൽ നിന്നും വീണ് ബുവാജിയുടെ പ്രിയപ്പെട്ട അമ്പതു രൂപയുടെ സെറ്റിലെ രണ്ട് ചായക്കപ്പുകൾ പൊട്ടിപ്പോയെന്നും അന്നു സുഖമായിരിക്കുന്നു എന്നുമാണ് ഭർത്താവ് എഴുതിയിരുന്നത്.)

- जब लेखिका ने बुआजी को पत्र का असली मतलब समझाया, तो वास्तविकता जानकर बुआजी भी रोते-रोते ज़ोर से हँस पड़ीं. जो बुआजी पाँच आने की सुराही टूटने पर आसमान सिर पर उठा लेती थीं, वे आज पचास रुपए के कीमती प्याले टूटने की खबर पर भी अपनी बेटी के सुरक्षित होने की खुशी में ऐसे हँस रही थीं मानो उन्हें संसार की सबसे बड़ी निधि मिल गई हो. (എഴുത്തുകാരി കത്തിന്റെ യഥാർത്ഥ അർത്ഥം ബുവാജിയെ ബോധ്യപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ, സത്യം മനസ്സിലാക്കി ബുവാജിയും കരച്ചിലിനിടയിലും ഉറക്കെ ചിരിച്ചുപോയി. അഞ്ചണയുടെ മൺകൂജ പൊട്ടിയതിന് വേലക്കാരനെ ക്രൂരമായി തല്ലിയ ബുവാജി, ഇന്ന് അമ്പതു രൂപയുടെ വിലകൂടിയ ചായക്കപ്പുകൾ പൊട്ടിയിട്ടും തന്റെ മകൾ സുരക്ഷിതയാണെന്ന സന്തോഷത്തിൽ ലോകത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ നിധി കിട്ടിയതുപോലെ ചിരിക്കുകയായിരുന്നു.)

सयानी: മിടുക്കി / കാര്യപ്രാപ്തിയുള്ളവൾ	**सख्त हिदायत:** കർശനമായ നിർദ്ദേശം
पाबंद: സമയനിഷ്ഠയുള്ളവൾ / അച്ചടക്കമുള്ളവൾ	**उल्लास:** ആഹ്ലാദം / സന്തോഷം
पटु: നൈപുണ്യമുള്ളവൾ / മിടുക്കി	**चहचहाहट:** കുട്ടികളുടെ കളിചിരികൾ
कायल: അംഗീകരിക്കുന്നവൾ / താല്പര്യമുള്ളവൾ	**अज्ञात भय:** അജ്ഞാതമായ പേടി
अस्त-व्यस्त: ക്രമരഹിതമായ / അലങ്കോലമായ	**तरस आना:** കരുണ തോന്നുക
अव्यवस्थित: ചിട്ടയില്ലാത്ത	**तिरोहित होना:** മറഞ്ഞുപോവുക
सतर्क: ജാഗ്രതയുള്ള	**जीना हराम होना:** ജീവിതം ദുസ്സഹമാവുക
रौद्र रूप: ഭയപ്പെടുത്തുന്ന രൂപം	**आनाकानी करना:** വിമുഖത കാണിക്കുക / കേട്ടില്ലെന്ന് നടിക്കുക
प्रौढ़: പക്വത വന്ന	**कोमलता:** ആർദ്രത / അലിവ്
हावी होना: ആധിപത്യം സ്ഥാപിക്കുക	**ज्वर:** പനി
व्यवस्था: ക്രമീകരണം / ചിട്ട	**कीटाणु:** രോഗാണുക്കൾ
कायदे से: ചിട്ടയോടെ	**ग्रसते जाना:** പീഡിപ്പിക്കുക / വിഴുങ്ങുക
	दुःस्वप्न: ദുസ്വപ്നം

गृहस्थी: കുടുംബജീവിതം **सुराही:** മൺകൂജ **छोकरा:** ചെറിയ പയ്യൻ **कसूर:** കുറ്റം / തെറ്റ് **तोड़-फोड़:** സാധനങ്ങൾ അടിച്ചുപൊട്ടിക്കൽ **सख्त नफ़रत:** കടുത്ത വെറുപ്പ്	**व्यग्रता:** വ്യാകുലത / പരിഭ്രമം **धक् रह जाना:** ഞെട്ടിപ്പോവുക **नश्वर:** നശ്വരമായ **हतबुद्धि:** എന്തുചെയ്യണമെന്നറിയാത്ത അവസ്ഥ **सत्य से अवगत कराना:** യഥാർത്ഥ സത്യം ബോധ്യപ്പെടുത്തുക **निधि:** നിധി

प्रश्न 1: सयानी बुआ की कहानी की लेखिका कौन हैं? / സയാനി ബുവാ എന്ന കഥയുടെ എഴുത്തുകാരി ആരാണ്?

उत्तर: मन्नू भंडारी / മന്നു ഭണ്ഡാരി

प्रश्न 2: बुआजी के घर के सब लोग सुबह ठीक कितने बजे उठ जाते थे? / ബുവാജിയുടെ വീട്ടിലെ എല്ലാവരും രാവിലെ കൃത്യം എത്ര മണിക്ക് എഴുന്നേൽക്കുമായിരുന്നു?

उत्तर: पाँच बजे / അഞ്ച് മണിക്ക്

प्रश्न 3: बुआजी ने चौथी कक्षा में खरीदी हुई रबड़ किस कक्षा में आकर समाप्त की थी? / ബുവാജി നാലാം ക്ലാസിൽ വാങ്ങിയ റബ്ബർ എത്രാം ക്ലാസിൽ എത്തിയപ്പോഴാണ് ഉപയോഗിച്ച് തീർത്തത്?

उत्तर: नौवीं कक्षा में / ഒൻപതാം ക്ലാസിൽ

प्रश्न 4: लेखिका के पिताजी सयानी बुआ की किस विशेषता का उदाहरण बच्चों के सामने रखते थे? / സയാനി ബുവായുടെ ഏത് പ്രത്യേകതയാണ് എഴുത്തുകാരിയുടെ അച്ഛൻ കുട്ടികൾക്ക് ഉദാഹരണമായി കാട്ടിക്കൊടുത്തത്?

उत्तर: समय की पाबंदी और व्यवस्था (अनुशासन) का / സമയനിഷ്ഠയും അച്ചടക്കവും

प्रश्न 5: सयानी बुआ की पाँच वर्ष की पुत्री का नाम क्या था? / സയാനി ബുവായുടെ അഞ്ച് വയസ്സുള്ള മകളുടെ പേരെന്തായിരുന്നു?

उत्तर: अन्नू / അന്നു

प्रश्न 6: अन्नू छोटी सी उम्र में ही कैसी हो गई थी? / അന്നു ചെറിയ പ്രായത്തിൽത്തന്നെ എങ്ങനെയുള്ളവളായി മാറി?

उत्तर: प्रौढ़ (परिपक्व) / പക്വതയുള്ളവൾ

प्रश्न 7: नौकर ने क्या तोड़ दिया था, जिसके लिए बुआजी ने उसे बहुत पीटा था? / വേലക്കാരൻ എന്ത പൊട്ടിച്ചതിനാണ് ബുവാജി അവനെ ക്രൂരമായി തല്ലിയത്?

उत्तर: सुराही / മൺകൂജ

प्रश्न 8: डॉक्टरों ने अन्नू के इलाज के लिए उसे कहाँ ले जाने की सलाह दी थी? / അന്നുവിന്റെ ചികിത്സയ്ക്കായി അവളെ എങ്ങോട്ട് കൊണ്ടുപോകാനാണ് ഡോക്ടർമാർ നിർദ്ദേശിച്ചത്?

उत्तर: पहाड़ पर / മലമ്പ്രദേശത്തേക്ക്

प्रश्न 9: डॉक्टरों के अनुसार अन्नू के स्वास्थ्य के लिए किसका साथ रहना ठीक नहीं था? / ഡോക്ടർമാരുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ അന്നുവിന്റെ ആരോഗ്യത്തിന് ആരുടെ കൂടെയുള്ള താമസം നല്ലതല്ലായിരുന്നു?

उत्तर: उसकी माँ (बुआजी) का / അവളുടെ അമ്മയുടെ (ബുവാജിയുടെ)

प्रश्न 10: बुआजी ने अपने पति को किस चीज़ के सेट को न तोड़ने की सख्त हिदायत दी थी? / ഏത് സാധനത്തിന്റെ സെറ്റ് പൊട്ടിക്കരുതെന്നാണ് ബുവാജി ഭർത്താവിന് കർശന നിർദ്ദേശം നൽകിയത്?

उत्तर: पचास रुपए वाले प्यालों के सेट को / അമ്പതു രൂപയുടെ ചായക്കപ്പ് സെറ്റ്

प्रश्न 11: भाई साहब का पत्र कितने दिनों तक नहीं आने के कारण बुआजी चिंतित हो उठी थीं? / ഭർത്താവിന്റെ കത്ത് എത്ര ദിവസം വരാതിരുന്നപ്പോഴാണ് ബുവാജി വ്യാകുലപ്പെടാൻ തുടങ്ങിയത്? **उत्तर:** तीन दिनों तक / മൂന്ന് ദിവസം

प्रश्न 12: भाई साहब के पत्र की शुरुआत में कौन सा वाक्य लिखा था, जिसे पढ़कर बुआजी रोने लगीं? / ഭർത്താവ് അയച്ച കത്തിന്റെ തുടക്കത്തിൽ എഴുതിയ ഏത് വരി വായിച്ചാണ് ബുവാജി കരയാൻ തുടങ്ങിയത്?

उत्तर: "यह संसार नश्वर है" / "ഈ ലോകം നശ്വരമാണ്"

प्रश्न 13: पत्र के अनुसार वास्तव में भाई साहब के हाथ से गिरकर क्या टूटा था? / കത്ത് പ്രകാരം യഥാർത്ഥത്തിൽ ഭർത്താവിന്റെ കൈയിൽ നിന്നും വീണ് എന്താണ് പൊട്ടിയത്?

उत्तर: पचास रुपए वाले सेट के दो प्याले / അമ്പതു രൂപയുടെ സെറ്റിലെ രണ്ട് ചായക്കപ്പുകൾ

प्रश्न 14: वास्तविकता जानने के बाद बुआजी की क्या प्रतिक्रिया थी? / യഥാർത്ഥ സത്യം മനസ്സിലാക്കിയപ്പോൾ ബുവാജിയുടെ പ്രതികരണം എന്തായിരുന്നു?

उत्तर: वे रोते-रोते ज़ोर से हँस पड़ीं / അവർ കരച്ചിലിനിടയിലും ഉറക്കെ ചിരിച്ചുപോയി

प्रश्न 15: कहानी के आधार पर 'सयानी बुआ' का चरित्र-चित्रण लिखिए।

सयानी बुआ का चरित्र-चित्रण:

सयानी बुआ एक अत्यधिक अनुशासित, नियमप्रिय और मितव्ययी महिला हैं। उनके जीवन में समय की पाबंदी का सबसे अधिक महत्व है और वे अपनी चीज़ों को बहुत संभालकर रखती हैं। वे किसी भी वस्तु की बर्बादी या तोड़-फोड़ सख्त नापसंद करती हैं, और नियमों का पालन न होने पर बहुत कठोर हो जाती हैं।

इस कठोरता के पीछे उनके भीतर एक माँ का कोमल और ममतामयी हृदय छिपा है। वे अपनी बेटी अन्नू से अगाध प्रेम करती हैं, जिसके कारण वे उसकी विदाई पर भावुक हो जाती हैं। अंत में, बेटी के सुरक्षित होने की खबर मिलने पर वे अपने कीमती प्याले टूटने पर भी गुस्सा करने के बजाय खुशी से हंस पड़ती हैं।

प्रश्न 16: कहानी के अंत में जब बुआजी को पता चला कि अन्नू सुरक्षित है और केवल प्याले टूटे हैं, तब बुआजी के मन के भावों को व्यक्त करते हुए एक डायरी लिखिए।

2 जून 2026,
मंगलवार

आज का दिन मैं कभी नहीं भूल सकती। पिछले तीन दिनों से भाई साहब की कोई चिठ्ठी नहीं आई थी, जिससे मैं बहुत डरी हुई थी। रात भर मुझे बुरे सपने आते रहे कि मेरी नन्ही अन्नू को कुछ हो गया है। सुबह जब पत्र आया और मैंने पढ़ा कि "मैं उसे नहीं बचा सका", तो मेरा दिल बैठ गया। मुझे लगा मेरी दुनिया ही उजड़ गई। लेकिन जब लेखिका ने पूरा पत्र पढ़कर सुनाया कि अन्नू बिलकुल ठीक है और सिर्फ दो प्याले टूटे हैं, तो मेरी जान में जान आई। मुझे समझ आ गया कि पैसों से बढ़कर मेरी बेटी की जान है। भगवान का शुक्र है कि मेरी अन्नू सुरक्षित है।

प्रश्न 17: बुआजी के घर का माहौल देखकर और अन्नू की दयनीय स्थिति पर चिंता व्यक्त करते हुए लेखिका ने अपने पिताजी को जो पत्र लिखा, उसे तैयार कीजिए।

स्थान:

दिनांक:

पूजनीय पिताजी,

सादर प्रणाम।

मैं यहाँ ठीक हूँ और आशा करती हूँ कि आप सब भी अच्छे होंगे। पिताजी, यहाँ बुआजी के घर का माहौल बहुत अलग है। यहाँ सब कुछ नियम और समय से होता है। सब लोग सुबह पाँच बजे उठ जाते हैं।

मुझे सबसे ज़्यादा तरस बुआजी की पाँच साल की बेटी अन्नू पर आता है। इस कड़े नियमों और डर के कारण वह बहुत गंभीर हो गई है। उसके चेहरे पर बच्चों जैसी हँसी दिखाई ही नहीं देती। डर की वजह से उसे लगातार बुखार भी रहने लगा है। मुझे उसकी बहुत चिंता होती है। बाकी सब ठीक है।

आपकी प्रिय पुत्री,

मन्नू भंडारी

सेवा में,

नाम

पता

प्रश्न 18: "बुआजी की अत्यधिक सतर्कता और डर के कारण अन्नू की बीमारी बढ़ गई।" इस कथन के आधार पर माता-पिता के अत्यधिक कड़े अनुशासन का बच्चों पर क्या प्रभाव पड़ता है, इस पर एक टिप्पणी लिखिए।

कड़े अनुशासन का बच्चों पर असर

कहानी 'सयानी बुआ' में लेखिका दिखाती हैं कि माता-पिता का अत्यधिक कड़ा अनुशासन बच्चों के विकास को रोक देता है। बुआजी के डर से पाँच साल की अन्नू का खेल-कूद और हँसी-मज़ाक बंद हो गया था। वह छोटी उम्र में ही बच्चों जैसी मासूमियत खोकर बड़ों की तरह गंभीर हो गई थी।

हर बात पर टोकने से बच्चे मन और शरीर से बीमार हो जाते हैं। अन्नू का बुखार किसी शारीरिक बीमारी से नहीं, बल्कि बुआजी के डर की वजह से ठीक नहीं हो रहा था। इसलिए बच्चों के विकास के लिए नियम के साथ-साथ प्यार, खुशी और आज़ादी भी बहुत ज़रूरी है।